philologorum"-ja: Marót Károly, a budapesti Pázmány Péter-Tudomány-egyetem tanára a tudós tárgyilagosságával már megvilágította, a magam részéről csak egy-két szempontra szeretnék utalni. Devecseri felismerte a magyar nyelv eufonikus erejét a görögből való műfordítás terüle én — a a némettel szemben. Nem követi a Draheim-féle német műfordító iskola epigon-tévedései, mely a latin által megrontott, szekundér hexametereket ül et át németbe, hanem közvetlenül a magyar nyelv szellemében fordul a görög epika logosza felé — sikeresen. Schiller 1798 május 18-i dátummal ellátott levelében Goethének — kinek bibliája Homéros volt — a következőket írja: „Ihr schöner Beruf ist ein Zeitgenosse und Bürger zweier Dichterwel en zu sein." Schillernek Goethehez intézett dicsőítő elismerését Devecserire méltán vonatkoztathatjuk.

Sebők Lajos

KÖNYVEK

ZELK ZOLTÁN: KAGYLÓBAN TENGER. (Versek. Dante.)

Szocialista költészetünk legjelentékenyebb alakja öt év költői termésével mutatkozik be előttünk. E költészet, melyre annyira vártunk s melynek jelentőségét most már távlataiban is látjuk, kiteljesíti egy költő útját első próbálkozásaitól, formakeresésén át az érett, kiegyensúlyozott s már a líra legfelső határát jelző, szinte klasszikus csúcs elérésével.

Mi az, ami Zelk Zoltán költészetének maradéktalan hitelt ad? A tömör és egyszerű megfogalmazás, kiérett forma és talán legelsősorban bátor szocialista magatartása. S hogy e bátorság nem hivalkodó — e próbakövön oly kevesen jutnak túl még a jószándékúak közül is! — épp abban van értéke s megfellebbezhetetlen érvénye is.

A „Szólj, versem"-ben így énekel, így köszönti a Pártot:

Mert az van itt, ki írt keres
a lázban heverő
világ bajára: — zsenge rét
legyen feketedő,
üszkös teste — ki nem mereng
s jajong a sok bajon,
kit, gyógyítani oktatott
anyánk, a Mozgalom.

Soraiból érezzük, hogy soha nem választja a könnyebb és olcsóbb megoldást; kerüli a deklamációt s ezzel meggyőző ereje nagyobb, benső súlya fegyelmezett és mértéktartó soraiban csalhatatlanul igaz. Szinte valamennyi versére érvényes e megállapítás, szóljanak bármiről.

Zelk Zoltán szűkszavú és szemérmes költő. Mennyiségre kevés verse azonban annál jobban kifejezővé teszi mondanivalóját, költői attitüdjét. Sehol egy fölösleges jelző vagy cicoma és sehol egy zavaró, disszonáns hang! S ha mélyére nézünk e problémának, verseinek ismeretében nyugodtan állíthatjuk: csak a klasszikus magyar költészet hagyományait a forradalmi lírával szerencsés színtézisben összefoglaló, magábaolvasztó költő tud a maga útján ily biztos léptekkel haladni. („De száz esztendő száz falán keresztül is szól még Arany.") Abban van egyúttal hibátlan formakezelése s mondanivalójának őszinte, tiszta igazsága is. Vajjon kételkedhetünk ama meggyőződésben, mely kincsként őrizve egy régi május elsejének emlékét, így száll a multba:

„Akár oltári kép lehetne
egy falusi templom falán,
ha betűk helyett képet írna,
ecsetté válna ceruzám:
primitív s édes kép lehetne,
új szentekről festett mese
a kis dalárda, mely rákezdé,
hogy „Itt van május elseje!"

A forradalom költője sosem fordítja el tekintetét népének nagyjaitól. Zelk Zoltán sajátjának vallja Dózsa és Tán-

csics, Petőfi, Ady és József Attila megváltó eszméit s ezzel a magyarság felszabadításának régi rendíthetetlen híve. Egyik legszebb versében megrendítő önvváddal s kegyetlen (bár részéről alaptalan) lelkiismeretvizsgálattal adózik mártír írótársai emlékének. „Őket kiáltsad, lelkiismeret" kiáltja már címével:

„S őket kiáltsad: Radnóti Miklós!
Gelléri! Pap Károly! Halász!
Az éh, a szomj kimarta jussát
hát marja ki ő is: a gyász!"

Ugyanilyen megrendítő s a végső pillanatig bátor saját megpróbáltatása idején is. Mikor az erőszak és elvetemült gonoszság, egy ördögi véres korszak a szenvedés poklába löki, lehetetlen nem idézni, mit ír a „szép halálról":

„És akkor égő hajukat kibontják
fények, szívek. És nevüket kimondják
rezgések, árnyak és minden neszek
És szólal minden s a Lényeget szólják."

Parancs c. versében megkínzott társait az „örök égi virradattal" vígasztalja s „szellő ölén illanó szirommal" temeti. A büszke öntudat s az emberi méltóságba vetett hit sugallja a távolból legszebb szerelmi verseit is. Úgy jelenik meg előtte a drága Kedves, mint égi ágon lebegő csillag. S vajjon a lelki nagyságnak (csak igazi költő képes erre s csak ilyen pátosz nélkül!) lehet igazabb ismérve e soroknál?: „Így élsz immáron másfél éve. Így növel erősre a bánat... tüzet gyujtsz, fözöd vacsorádat: Megőrized nékem hazámat."

A költői szándék eme csodálatosan tiszta és őszinte kifejeződése rég ismeretlen volt előttünk. A metaforának, sőt egy rész — képletének olyan döbbenetes alkalmazása, mint az a „Két év után" c. versében látjuk, merőben új megoldásokat, a hasonlat alkalmazásának tágabbra nyitott lehetőségét mutatja. (A hazatért költő a boldog itthon mámoros i betűjét halálra kínzott társai felé küldi nagy csodatevőként: „Széthullt karok majd sírva ránganak.") Sokáig lehetne folytatni e makulátlan költő kifogyhatatlan idézését. Mert valóban: csak idézni lehet őt s nem magyarázni; hisz ez utóbbival nem sokra mennénk: a nagy lelkeket s igaz költőket csak olvasni és idézni lehet. Álljon itt végezetül — híven e hitünkhöz — talán legszebb versének, a „Negyven és százezer"-nek pár sora:

„... itt élek égő ég alatt,
merengek s dolgozom,
aszállyal, jéggel vívok és
szélnel vitatkozom,

itt élek negyven éve már
negyven és százezer,
kamrámat tűzvész, kertemet
a kráter falta fel

s futottam ezer lábamon
s hogy mentsen, az ima:
korommal írtam sorsomat
az ég tábláira —

Aki a költői teljességnek ilyen fokára hág, (Szabadság, Angyalok, A pártos éneke. Jövel csak reggel), ott már a kritikusnak nem sok dolga akad. Zelk Zoltán a szocializmus és igaz emberség költője verseivel beírta sorsát a magyar irodalom múlhatatlan lapjai közé.

ERTSEY PÉTER

DARÁZS ENDRE: KUNYHÓ, FÜSTTEL. (Versek. Egyetemi nyomda.)

Darázs Endre kötete jelentkezés: az első tőle, s hozzá kell tenni azt is, hogy döntő. Döntő az értis, mert pontosan megtudta határozni azt, amerre járni akar. Az első kötetek általában tapogatódzók, keresők, tele bizonytalan izgalommal. D. E. majdnem szenvedélytelen biztonsággal jelentkezett.

Az egész kötet, határozott izt hagy maga után, sajátosat, egyénit. Nem mindenáron egyénieskedő, különbözősége önmagából következő és természetes. Nem újít, de ő maga új, s ezért ez az „új" nála nem csinált cégér, nem irodalmi kozmetika, s nem feltűnő (a szó rosszabbik értelmében). Tudatos és fegyelmezett költő D. E. Rendbe lép be, s ezt a rendet tiszteli. Tiszteli és se szemre, se értelemre nem bontja fel a formát. (Némely formakísérlete sem bontás, inkább csak teret tágít a mondanivalónak.) A megtartott formákon belül azonban ő van jelen — egyedül és sajátosan.

Tárgya nem keresett, arról szól, amit szemével bárki láthat, vagy arról, ami a mindennapokban bárkivel bekövetkezhet. Tárgya szerint nincs kuriózuma verseinek. Nem ír rendkívüliről, vagy csak önmaga által egyedül megélhető élményről. Az egyszerűt fogja meg, a mindennapit. Nem nyul túl azon a világon, amiben él. — Miről ír? — Hajnali séta, Balatoni ősz, Magdaléna, Zápor, Szarvasok futása, stb.